

Stanowisko Krajowej Komisji do Spraw Ocen Oddziaływania na Środowisko w sprawie oceny wariantów przedsięwzięć zapewniających bezpieczeństwo ekologiczne stopnia we Włocławku.

W dniu 8 października 2008 r. w Ministerstwie Środowiska odbyło się posiedzenie Krajowej Komisji do Spraw Ocen Oddziaływania na Środowisko pod przewodnictwem prof. nzw. dr hab. inż. Andrzeja Kraszewskiego. Przedmiotem spotkania było planowane przedsięwzięcie: „Ekologiczne bezpieczeństwo stopnia wodnego Włocławek”, a w szczególności rozpatrzenie jego rozwiązań wariantowych.

Na wniosek pana prof. dr hab. Andrzeja Sadurskiego, Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, Krajowej Komisji został przedstawiony do zaopiniowania raport o oddziaływaniu na środowisko.

Przedmiotowa dokumentacja została sporządzona przez Hydroprojekt Warszawa Sp. z o.o. Ma ona stanowić załącznik do wniosku o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla planowanego przedsięwzięcia.

W odpowiedzi na zapytanie firmy Hydroprojekt Warszawa Sp. z o.o. w sprawie określenia zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, zgodnie z art. 49 ust. 1, ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – *Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25 poz. 150, ze zm.)* Wojewoda Kujawsko – Pomorski wydał opinię o konieczności sporządzenia raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko w zakresie uwzględniającym wymagania wymienione w art. 52 ww. ustawy.

Prezydium Komisji zleciło wykonanie dwóch koreferatów do ww. raportu o oddziaływaniu na środowisko: prof. dr hab. inż. Wojciechowi Wolskiemu i mgr Pawłowi Pawlaczykowi.

Przedmiotem obrad Krajowej Komisji były następujące dokumenty:

- Dokumentacja przygotowawcza dla zadania „Ekologiczne bezpieczeństwo stopnia wodnego Włocławek” – raport o oddziaływaniu na środowisko, opracowana przez zespół firmy Hydroprojekt Warszawa Sp. z o.o. pod kierunkiem pana Ireneusza Ankiersztejna oraz pani Anny Maksymiuk w czerwcu 2008 r.,
- Opinia hydrotechniczna (prezentacja, a po obradach Komisji - koreferat) do dokumentacji przygotowawczej dla zadania „Ekologiczne bezpieczeństwo stopnia wodnego Włocławek”, opracowany przez prof. dr hab. inż. Wojciecha Wolskiego, październik 2008 r.,
- Opinia przyrodnicza (koreferat) do dokumentacji przygotowawczej dla zadania „Ekologiczne bezpieczeństwo stopnia wodnego Włocławek”, opracowany przez pana Pawła Pawlaczyka, październik 2008 r.,
- inne dokumenty, w tym m.in. pisma i opinie: Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Prezydenta Miasta Włocławka, WWF Polska, Klubu Gaja, Towarzystwa na Rzecz Ziemi, Centrum Ochrony Mokradeł, Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków, Zespołu do spraw Ochrony i Rozwoju Żywych Zasobów Wód przy Ministrze Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

W przygotowanej dokumentacji opracowanej przez firmę Hydroprojekt Warszawa Sp. z o.o. zaproponowano pięć wariantów realizacji planowanego przedsięwzięcia, mających zapewnić bezpieczeństwo stateczności stopnia wodnego we Włocławku:

- **Wariant I – polegający na kontynuowaniu doraźnych prac zabezpieczających** – rozwiązanie to w szczególności obejmuje modernizację istniejącego progu stabilizującego dolne stanowisko stopnia wodnego Włocławek, remont zapory ziemnej, przebudowę systemu regulacyjnego, udrażnianie koryt oraz budowę i modernizację wałów przeciwpowodziowych od stopnia wodnego Włocławek (km 674,850) do Torunia (km 744,95),
- **Wariant II – budowa stałego progu piętrzącego poniżej stopnia wodnego Włocławek** (w odległości 6 km poniżej istniejącego stopnia) – rozwiązanie to w szczególności obejmuje budowę stałego progu piętrzącego w km 680,72 rzeki Wisły, prace regulacyjne, udrażnianie koryt oraz budowę i modernizację wałów przeciwpowodziowych od stopnia wodnego Włocławek (km 674,85) do Torunia (km

744,95), w tym przebudowę istniejącej zabudowy regulacyjnej rzeki, odtworzenie koryt bocznych za kępami i roboty bagrownicze oraz modernizację wałów przeciwpowodziowych i budowę nowego wału; ponadto w ramach tego rozwiązania wykonane byłyby prace remontowe na obiektach stopnia wodnego Włocławek, na które składałyby się remont zapory ziemnej i tymczasowego progu podpiętrżającego w dolnym stanowisku stopnia.

- **Wariant III – budowa stopnia wodnego w Nieszawie** – rozwiązanie to wiąże się z budową obiektów piętrzących stopnia wodnego Nieszawa, robotami ziemnymi i ukształtowaniem brzegów w korycie rzeki na odcinku Nieszawa – Włocławek, budową zapór bocznych i odwodnieniem kompleksów chronionych, przełożeniem rzeki Mieć do dolnego stanowiska stopnia, pracami regulacyjnymi oraz budową i modernizacją wałów przeciwpowodziowych od stopnia wodnego Nieszawa (km 703,75) do Torunia (km 744,95), w tym przebudową istniejącej zabudowy regulacyjnej rzeki, modernizacją wałów przeciwpowodziowych i budową nowego wału oraz pracami remontowymi na obiektach stopnia wodnego Włocławek (jak w wariantcie I),
- **Wariant IV – budowa stopnia wodnego w Ciechocinku** – jest to rozwiązanie, na które składałyby się: budowa obiektów piętrzących stopnia wodnego Ciechocinek, roboty ziemne i ukształtowanie brzegów w korycie rzeki na odcinku Ciechocinek – Włocławek, budowa zapór bocznych i odwodnienie kompleksów chronionych, prace regulacyjne oraz budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych od stopnia wodnego Ciechocinek (km 7070,90) do Torunia (km 744,95) oraz prace remontowe na obiektach stopnia wodnego Włocławek (jak w wariantcie I),
- **Wariant V – rozbiórka stopnia wodnego Włocławek** – rozwiązanie to obejmuje usunięcie i zagospodarowanie osadów dennych Zbiornika Włocławskiego, rozebranie poszczególnych budowli stopnia wodnego Włocławek (jazu, elektrowni, zapory czołowej), zagospodarowanie brzegów i czaszy zbiornika, w tym uformowanie i ubezpieczenie koryta głównego Wisły, tarasów zalewowych i zabezpieczenie tarasów zalewowych; ponadto wariant ten przewiduje również budowę nowej przeprawy mostowej w miejscu rozebranego stopnia wodnego oraz prace regulacyjne a także budowę i modernizację wałów przeciwpowodziowych od stopnia wodnego Włocławek (km 674,85) do Torunia (km 744,95).

Wariant I nie zapewnia oczekiwanego poziomu poprawy stateczności, warianty II, III i IV poprzez zmniejszenie wysokości piętrzenia i przywrócenie jej do wartości projektowanych, rozwiązują problem ryzyka utraty stateczności. Wariant piąty uznany został przez autorów raportu za niepożądany i opisany znacznie mniej precyzyjnie niż pozostałe.

Zgodnie z porządkiem obrad na wstępie zaprezentowane zostały stanowiska przedstawiciela inwestora oraz autorów koreferatów do raportu o oddziaływaniu na środowisko dla powyższego zadania.

Prof. dr hab. inż. Wojciech Wolski omówił warunki funkcjonowania stopnia wodnego we Włocławku i niekorzystne zjawiska zachodzące w zaporze i podłożu oraz wynikające z nich problemy związane z eksploatacją stopnia. Przedstawił również zakres działań poprawiających warunki pracy stopnia, które są realizowane od 2000 r. W podsumowaniu swojej prezentacji wskazał na najlepsze pod względem hydrotechnicznym warianty planowanego przedsięwzięcia i omówił słabe strony odrzuconych przez niego rozwiązań. Zgodnie z jego opinią bezpieczne warunki pracy stopnia we Włocławku zapewni wariant II, III lub IV, przy czym wariant III oraz IV wiążą się z dodatkowymi korzyściami ekonomicznymi. Poza tym koreferent wskazał na uchybienia wykonawcy raportu w związku z brakiem odwołań do raportu zespołu ekspertów, powołanego przez KERM w 2000 r. Zespół ten tworzyło 14 niezależnych ekspertów pod kierunkiem prof. dr inż. arch. Jerzego Kołodziejskiego. Przygotowane przez nich opracowanie, wskazujące na realizację stopnia wodnego Nieszawa, jako inwestycji komercyjnej, oraz dalsze prace nad wariantem alternatywnym, miało służyć wypracowaniu stanowiska Rządu wobec uchwały Sejmu RP w sprawie budowy stopnia wodnego Nieszawa – Ciechocinek.

Drugi z koreferatów przygotowany przez Pawła Pawlaczyka zawierał ocenę wpływu planowanej inwestycji na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego. Zostały w nim przeanalizowane poszczególne warianty, zakres zgromadzonych danych, na podstawie których wykonawcy raportu korzystali przy formułowaniu wniosków oraz ocenione możliwości kolejnych rozwiązań inwestycji pod kątem prawnym. Podczas swojego wystąpienia koreferent zwrócił uwagę na niepełną inwentaryzację przyrodniczą, która jest istotnym elementem przy właściwym sporządzaniu raportu oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Poddał w wątpliwość wybór analizowanych wariantów i wskazał na niejednakowe podejście autorów opracowania do proponowanych rozwiązań. W podsumowaniu przeanalizował kolejno warianty przedsięwzięcia pod względem spełnienia warunków określonych w art. 6(3) i 6(4) Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory. Wskazał na wariant III oraz IV jako rozwiązania niemożliwe do realizacji ze względu na znaczące (w rozumieniu Dyrektywy) negatywne oddziaływanie na obszary Natura 2000.

W kolejnej części posiedzenia odbyła się dyskusja otwarta, w której udział wzięli: pan prof. dr hab. Andrzej Sadurski - prezes KZGW, przedstawiciele RZGW Warszawa i RZGW Gdańsk, przedstawiciele NFOŚiGW, WFOŚiGW w Toruniu i WFOŚiGW w Warszawie, Wojewódzki Konserwator Przyrody województwa kujawsko – pomorskiego, PROP, autorzy dokumentacji przygotowawczej dla ww. zadania, autorzy koreferatów, przedstawiciele organów administracji rządowej i samorządowej (m.in. przedstawiciel Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Marszałek Województwa Kujawsko – Pomorskiego, Wojewoda Kujawsko – Pomorski, Burmistrz Miasta Nieszawy), przedstawiciele organizacji ekologicznych: WWF Polska, Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków, Towarzystwa na rzecz Ziemi, Instytutu na Rzecz Ekorozwoju, Fundacji Ja Wisła, Centrum Ochrony Mokradeł, Stowarzyszenie Wędkarzy Internautów oraz członkowie Krajowej Komisji do Spraw Ocen Oddziaływania na Środowisko.

Po wysłuchaniu informacji inwestora, obu koreferatów i po wyczerpującej dyskusji Komisja przyjmuje następujące stanowisko.

1. Nie ulega wątpliwości, że stan bezpieczeństwa zarówno zapory czołowej, jak i jazu jest niedostateczny i wymaga pilnie realizacji przedsięwzięcia likwidującego groźbę katastrofy budowlanej. Obszerna informacja na ten temat przedstawiona w prezentacji oraz koreferacie prof. Wolskiego przekonuje, że doraźne prace zabezpieczające zmniejszają ryzyko tej katastrofy, lecz nadal pozostaje ona prawdopodobna z uwagi na obniżenie stateczności obiektów stopnia. Decyzja o wyborze wariantu przedsięwzięcia nie może już być odkładana i musi być podjęta jak najszybciej.
2. Raport OOŚ, przedłożony KKOŚ do zaopiniowania, zawiera liczne uchybienia merytoryczne dotyczące kwestii oddziaływania na środowisko przyrodnicze, jak wykazał to koreferent mgr Pawlaczyk. Można jednak uznać, że w kwestii oddziaływania wariantów III i IV przedsięwzięcia na obszary Natura 2000, raport dostarcza wystarczających informacji dla zajęcia stanowiska.
3. Krajowa Komisja z uwagą wysłuchała stanowisk wojewody i marszałka województwa kujawsko pomorskiego, a także lokalnych władz samorządowych, które preferują wariant polegający na budowie stopnia wodnego w Nieszawie. Komisja rozumie powody, dla których władze regionalne i lokalne oczekują szybkiego podjęcia stosownych decyzji, które doprowadzą do likwidacji zagrożenia katastrofą.
4. Rozwiązania techniczne zawarte w wariantach III i IV spowodują zalanie odpowiednio 591,89 i 735,76 hektarów siedlisk przyrodniczych należących do sieci Natura 2000.

Wybór wariantu III wiąże się z trwałym zalaniem 591,89 ha siedlisk chronionych. Autorzy raportu przewidują w ramach kompensacji przyrodniczej utworzenie trwale wynurzonych kęp o łącznej powierzchni 197,73 ha, co stanowić będzie około 33,5% zniszczonych siedlisk roślinnych. W przypadku wariantu IV zniszczeniu ulegnie 735,76 ha siedlisk przyrodniczych. W ramach kompensacji dla tego rozwiązania autorzy raportu proponują utworzenie trwale wynurzonych kęp o łącznej powierzchni 245,25 ha, co stanowić będzie około 33,3% zniszczonych siedlisk roślinnych. W opinii Komisji proponowane wyspy mogą nie stanowić dostatecznej kompensacji dla utraconych

siedlisk z załącznika I dyrektywy siedliskowej. Jednocześnie warianty II i V nie zagrażają tym obszarom, a likwidują zagrożenie katastrofą budowlaną. Stanowią zatem realną alternatywę dla wariantów III i IV. Przedstawione materiały nie dają podstaw do oceny oddziaływania przedsięwzięcia na chronione w granicach OSO Dolina Dolnej Wisły populacje ptaków.

W opinii Komisji, wybór wariantów III lub IV byłby niezgodny z art. 33 i 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. Nr 92 poz. 880 ze zm.) i zarazem z art. 6.4 dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, tzw. dyrektywy siedliskowej. Podjęcie przez władze decyzji o budowie stopni wodnych w Nieszawie lub w Ciechocinku mogłoby być skutecznie zaskarżone do sądów krajowych i europejskich.

5. Wariant V polegający na likwidacji piętrzenia we Włocławku nie może być obecnie rekomendowany ze względu na brak wystarczającej wiedzy o konsekwencjach przyrodniczych oraz o koszcie realizacji takiego wariantu. Ewentualna możliwość realizacji, jak i odrzucenia z dalszych analiz tego wariantu, wymagałaby zdaniem Komisji zatrudnienia specjalistów posiadających doświadczenie w zakresie likwidacji wielkich zapór. Specjaliści ci powinni opracować warianty technologiczne możliwości likwidacji stopnia Włocławek, jak i zakres niezbędnych danych służących ocenie oddziaływania na środowisko tego wariantu. Komisja zwraca przy tej okazji uwagę, że wykonana przez ekspertów analiza warunków likwidacji stopnia we Włocławku pozwoli zaadaptować do warunków krajowych podejście metodyczne niezbędne dla prawidłowej oceny oddziaływania na środowisko innych planowanych zbiorników zaporowych i urządzeń piętrzących. Projekty budowy wszelkich nowych piętrzeń muszą bowiem – zgodnie z prawem – zawierać ocenę oddziaływania na środowisko również na etapie likwidacji przedsięwzięcia.

Uzupełnienia wymagają informacje dotyczące:

- a. chemizmu osadów zalegających dno niecki zbiornika zaporowego;
- b. ilości tych osadów;
- c. ewentualnej konieczności unieszkodliwiania tych osadów i stosownych technologii, które to umożliwiają,
- d. rzetelnej estymacji kosztów tego wariantu i czasu niezbędnego na jego realizację.

Jeżeli ten wariant miałby być przyjęty, Komisja postuluje zlecenie intensywnego programu projektowo-badawczego, który dostarczy informacji umożliwiających rozpatrzenie możliwości podjęcia takiej decyzji.

6. Wariant II polegający na budowie stałego progu poniżej stopnia wodnego Włocławek podwyższającego poziom wody dolnej do wartości przewidzianej projektem zapewnia stateczność istniejącego stopnia. Lokalizacja stałego progu i jego konstrukcja powinny wynikać z uważnej analizy techniczno-ekonomicznej oraz środowiskowej w skojarzeniu z niezbędnymi pracami modernizacyjnymi elementów istniejącego stopnia. Do najważniejszych prac należą zapewnienie przepustowości stopnia Włocławek dla wielkich wód, i pochodzących lodów oraz zapewnienie drożności obu budowli piętrzących dla wędrówek ryb w górę i w dół rzeki.

**Przewodniczący
Krajowej Komisji
do Spraw Ocen Oddziaływania na Środowisko**

Prof. nzw. dr hab. inż. Andrzej Kraszewski